

Bartłomiej Tambor (Muzeum Historii Kielc)

Zbiór eksponatów związanych z rodziną byłego prezydenta Kielc Juliusza Potockiego

Streszczenie: W 2022 r. oraz 2024 r. do Muzeum Historii Kielc trafił ciekawy zbiór pamiątek związanych z Juliuszem Potockim. W dwudziestoleciu międzywojennym pełnił on obowiązki prezydenta Kielc, był także wieloletnim wiceprezydentem. Eksponaty podarowała jego wnuczka, pani Elżbieta Woźniczka. Do najciekawszych eksponatów można zaliczyć: tableau pamiątkowe absolwentów Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej z 1896 r. autorstwa Stanisława Bagińskiego i Edwarda Troczewskiego, zdjęcie wykonane w atelier znanego kieleckiego fotografa Stanisława Saneckiego ukazujące Juliusza Potockiego prawdopodobnie z grupą urzędników, książka meldunkowa z należącego do rodziny Potockich domu przy ul. Wspólnej 8 w Kielcach, dyplomy nadania Krzyża Niepodległości dla Eugenii z Potockich Lipskiej oraz Tadeusza Lipskiego. Przyjęte obiekty są interesujące nie tylko ze względu na wartość materialną czy historyczną. Stanowią wycinek pewnego okresu z życia Juliusza Potockiego i jego rodziny dający nam wiedzę na temat tego, jaki był poziom życia członków kieleckiego mieszczaństwa oraz czym zajmowali się w wolnych chwilach. Dzięki eksponatom przekazanych przez panią Elżbietę Woźniczkę możemy mieć pewność, że przedstawiciele rodu Potockich chcieli tę czastkę swojego świata ocalić dla potomności.

Słowa kluczowe: Potocki, Woźniczka, Lipski, Kielce, ul. Wspólna

Muzeum Historii Kielc od momentu podjęcia działalności w 2006 r. gromadzi zabytki związane z dziejami miasta i jego mieszkańców. Wśród pozyskanych nabytków znajdują się pamiątki związane z rodziną byłego prezydenta miasta Juliusza Potockiego. Eksponaty zostały podarowane Muzeum Historii Kielc przez wnuczkę prezydenta, panią Elżbietę Woźniczkę.

Juliusz Potocki urodził się 12 kwietnia 1876 r. w Jędrzejowie. Był synem Juliana i Lucyny z domu Chorzelskiej. Jego ojciec prowadził zakład rymarski w Kielcach. W 1896 r. ukończył Szkołę Górniczą w Dąbrowie Górniczej o specjalności sztygar. Przez kilka lat był zatrudniony w kopalni „Niwka” w Sosnowcu, a następnie jako pracownik nadzoru technicznego w kopalni w Krzywym Rogu na terenie obecnej Ukrainy. Około 1910 r. powrócił do Kielc i wybudował dom rodzinny przy ul. Wspólnej. Równocześnie został członkiem Ochotniczej Straży Pożarnej. W marcu 1919 r., startując z listy Narodowego Komitetu Wyborczego, dostał się do kieleckiej rady miejskiej. Był pracownikiem Wydziału Żywnościowego, a następnie

Działu Handlowego magistratu w Kielcach. Od 1921 r. pełnił funkcję jego kierownika. W grudniu 1921 r. został mianowany na stanowisko wiceprezydenta miasta. 1 kwietnia 1927 r., po tragicznej śmierci prezydenta Mieczysława Łukasiewicza, rada miejska upoważniła go do objęcia funkcji prezydenta. Obowiązki te sprawował do 2 listopada tegoż roku, gdy Ministerstwo Spraw Wewnętrznych odwołało go ze stanowiska i wprowadziło komisarza rządowego. Miesiąc później ponownie wybrano go na wiceprezydenta Kielc. Funkcję tę pełnił do marca 1934 r.¹

W kolejnych latach zajmował się głównie prowadzeniem domu przy ul. Wspólnej. Udzielał się również w Ochotniczej Straży Pożarnej w Kielcach. W czasie okupacji ukrywał trzech członków Armii Krajowej, w tym m.in. Stefana Karskiego, późniejszego prezesa Stowarzyszenia Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Kielcach oraz założyciela Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”. Został odznaczony medalem „Dziesięciolecia Odzyskanej Wolności” oraz brązowym medalem „Za Długoletnią Służbę”. Zmarł 10 sierpnia 1942 r.²

Otrzymane przez Muzeum Historii Kielc obiekty obejmują 71 numerów inwentarzowych. Część z nich została przekazana w 2022 r., a kolejne w 2024 r. Najogólniej można je podzielić na:

- dokumenty piśmiennicze
- dokumenty drukowane
- materiały ikonograficzne
- sztukę
- sfragistykę
- varia.

Do najciekawszych eksponatów należy tableau pamiątkowe absolwentów Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej z 1896 r., autorstwa Stanisława Bagieńskiego i Edwarda Troczewskiego (il. 1). W punkcie centralnym kolażu znajdują się cztery fotografie ukazujące obiekty związane ze Szkołą Górniczą (m.in. budynek szkoły). Dookoła nich umieszczono 39 owalnych portretów. Wizerunki znajdujące się na górze przedstawiają członków kadry nauczycielskiej (wśród wykładowców znaleźli się m.in. Hieronim Kondratowicz – uczył górnictwa i Stanisław Kontkiewicz – nauczyciel geologii, mineralogii, petrografii i języka polskiego). U dołu umieszczono podpisane podobizny absolwentów (wśród nich Juliusza Potockiego). Całość zaprezentowano na tle ilustracji przedstawiającej skalną ścianę z elementami wyposażenia górniczego i fragmentami roślin. Do tradycji górniczej nawiązują również dwa gnomy kopalniane przy fotografii dyrektora. Tableau zostało przyklejone na karton, na którym przy dolnej krawędzi znajdują się sygnatury autorów: Stanisława

1 P. Wolańczyk, *Prezydenci Kielc 1919–1950*, Kielce 2018, s. 80–84.

2 Tamże, s. 86–87.

1. Tableau pamiątkowe absolwentów Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej, Stanisław Bagiński, Edward Troczewski, 1896 r. Źródło: MHKi/H/2544.

2. Juliusz Potocki z grupą osób, fot. Stanisław Sanecki, Busko, Kielce, początek XX w. Źródło: MHKi/H/2758.

3. Portret Juliana Potockiego, rys. Antoni Sęk, Kielce, początek XX w. Źródło: MHKi/Pom/268.

4. Portret Antoniego Woźniczki (monidło), autor nieznany, początek XX w. Źródło: MHKi/H/2761.

5. Portret Lucyny Potockiej, autor nieznany, 1900–1910. Źródło: MHKi/H/2762.

Bagieńskiego – popularnego malarza-batalisty i ilustratora³ oraz fotografa Edwarda Troczewskiego – malarza i fotografa, który prowadził atelier w pałacu Tarnowskich przy ul. Krakowskie Przedmieście 42 w Warszawie⁴.

Kolejną ciekawą pamiątką fotograficzną jest zdjęcie wykonane w atelier znane kieleckiego fotografa Stanisława Saneckiego ukazujące Juliusza Potockiego z grupą osób (trzech mężczyzn i cztery kobiety) przy okrągłym stole nakrytym ciemnym, ciężkim obrusem, z kwiatowym, wypukłym haftem (il. 2). Za stołem jeden z mężczyzn (Juliusz Potocki) trzyma otwarty album. Pierwsza z prawej, siedząca na krześle kobieta zwrócona profilem do fotografa to Stefania Gęsicka, druga żona Potockiego⁵.

Wśród przyjętych eksponatów znajdują się również kolejne trzy podobizny członków rodziny. Na pierwszym z nich widzimy Juliana Potockiego (ojca Juliusza) (il. 3). Ukazany jest na nim jako starszy mężczyzna w garniturze, koszuli ze stójką i krawatem. Autorem rysunku jest Antoni Sęk, którego prace ukazywały się m.in. w „Ilustrowanym Kurierze Codziennym”. Co ciekawe, w biogramie malarza w *Słowniku Artystów Polskich* znajduje się przypuszczenie, że artysta mógł się zajmować malarstwem portretowym. Wykonana przez niego podobizna Juliana Potockiego jest dowodem, że faktycznie realizował się w tej profesji⁶. Następne dwa wizerunki to nieznanego autorstwa portrety Antoniego Woźniczki (dziadek Elżbiety Woźniczki od strony ojca) i Lucyny Potockiej (żona Juliana Potockiego, matka Juliusza) (il. 4, 5). Obydwa wykonano techniką fotograficzną.

- 3 Stanisław Bagieński (1876–1948), ukończył warszawską klasę rysunkową pod kierunkiem Wojciecha Gersona, studia kontynuował w Monachium i Paryżu. Malował przede wszystkim obrazy batalistyczne, najczęściej z okresu wojen napoleońskich. J. Derwojed, *Bagieński Stanisław* [w:] *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy*, T. 1, A–C / zesp. red. J. Maurin-Białostocka [et al.]; konsultant nauk. A. Ryszkiewicz, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971, s. 71.
- 4 Edward Troczewski (?–1910), oprócz portretów wykonywał fotografie reporterskie i widokowe, które publikował w pismach: „Tygodnik Ilustrowany”, „Biesiada Literacka”, „Wędrowiec” i in. *Leksykon fotografów warszawskich 1845–1945*, <https://atelierwarszawskie.blogspot.com/2011/08/troczewski-edward.html> (dostęp: 2 IX 2024 r.).
- 5 Stefania Gęsicka (1889–1949), córka Wincentego i Marii z Molendów Gęsickich. Ślub z Juliuszem Potockim, który w tym celu zmienił wyznanie na ewangelickie, odbył się 15 lutego 1923 r. w Krakowie. Zmarła w Kielcach, została pochowana na Cmentarzu Starym. Jej bratankiem był Zbigniew Gęsicki, ps. „Juno”, uczestnik zamachu na, nazywanego „katem Warszawy”, dowódcę SS i Policji na dystrykt warszawski – Franza Kutscherę. 1 lutego 1944 r. w Warszawie po akcji otoczenia przez Niemców razem z kolegą skoczył do Wisły, gdzie zginął. Informacje od pani Elżbiety Woźniczki.
- 6 Antoni Sęk (1887 [1891?] –1926), malarz, rysownik, karykaturzysta. Studiował na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych u Jacka Malczewskiego, Ignacego Pieńkowskiego, Teodora Axentowicza. Oprócz „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” rysunki satyryczne jego autorstwa zamieszczało m.in. łódzkie czasopismo „Republika”. U. Makowska, *Sęk Antoni* [w:] *Słownik Artystów Polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*, T. 10, Sa–Się, red. U. Makowska, zesp. red. A. Bernatowicz [et al.], Warszawa 2016, s. 398.

Jeśli chodzi o dokumenty, interesującą pozycją jest książka meldunkowa, należącego do rodziny Potockich, domu przy ul. Wspólnej 8 w Kielcach. Dokument zawiera 136 ponumerowanych odręcznie stron. Pierwsza adnotacja pochodzi z 1923 r. i dotyczy Juliusza Potockiego oraz jego rodziny. Wpisy kończą się na 1932 r. Na ostatniej stronie znajduje się odcisnięta w laku pieczęć Magistratu Miasta Kielc, kwit na książkę meldunkową z 1922 r. oraz pieczęć Komisariatu Policji Państwowej w Kielcach (il. 6, 7).

Z kamienicą przy ul. Wspólnej związane są cztery dokumenty pochodzące z okresu po II wojnie światowej. Są to: potwierdzenie przydziału trzypokojowego mieszkania z kuchnią wydane Janowi Gajkowi, potwierdzenie wymeldowania dla Anny Szmidt, karta zameldowania dla Józefy Słojewskiej, orzeczenie Komisji Mieszkaniowej w Kielcach w sprawie przyznania lokalu dla Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Ciekawymi dokumentami, ukazującymi zaangażowanie członków rodziny w odzyskanie niepodległości, są dyplomy nadania Krzyża Niepodległości dla Eugenii z Potockich Lipskiej⁷ (il. 8) na podstawie decyzji z 23 grudnia 1933 r.⁸ oraz jej męża Tadeusza Lipskiego⁹ (il. 9) na podstawie decyzji z 13 kwietnia 1931 r.¹⁰ Podpisy na aktach nadania odznaczeń złożyli Przewodniczący Komitetu – Józef Piłsudski i Sekretarz Generalny Komitetu – Waław Jędrzejewicz.

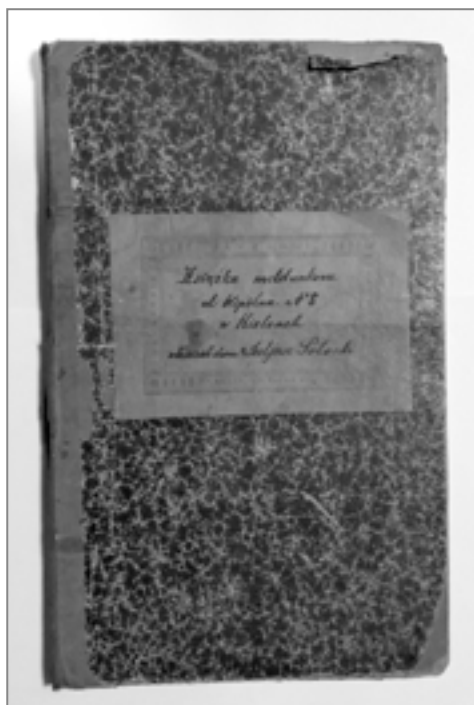
Z miejscem pracy wiceprezydenta związany jest zestaw siedmiu przedwojennych tłoków pieczętnych z magistratu kieleckiego. Wśród nich znajdują się stemple z napisami „Wydział Żywnościowy Magistrat Kielce” i „Obroty od początku roku”. Wskazują one niewątpliwie na rodzaj pracy wykonywanej przez Juliusza Potockiego we władzach miasta. Bardziej enigmatyczny jest stempel z ozdobnym

7 Eugenia Lipska z domu Potocka (1899–1995), córka Juliusza, żona Tadeusza Paulina Lipskiego. W 1915 r. wstąpiła do harcerstwa. Od 1916 r. zastępowa, a następnie przyboczna i drużynowa w 2. Drużynie Harcerek im. Królowej Jadwigi w Kielcach. W latach 1915–1917 członkini Tajnej Organizacji Młodzieżowej PET i POW. W 1918 r. organizowała w Kielcach Pogotowie Wojenne. W 1920 r. mianowana na podharcemistrzynię (jako jedna z pierwszych sześćdziesięciu podharcemistrzyń). W okresie II wojny światowej działała w ZWZ-AK i PCK. A. Rembalski, *Lipska Eugenia* [w:] *Harcerski słownik biograficzny Kielecczyzny*, red. A. Rembalski, Kielce 2012, s. 273–274; Informacje od Elżbiety Woźniczki.

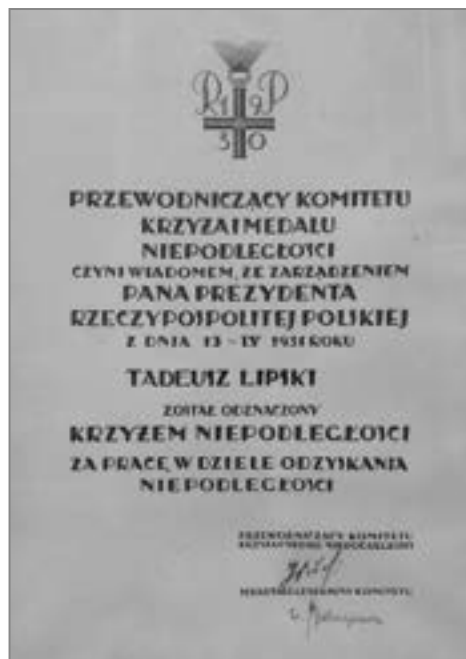
8 „Monitor Polski” 1934, nr 6, poz. 12, Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP19340060012/O/M19340012.pdf> (dostęp: 18 IX 2024 r.).

9 Tadeusz Paulin Lipski (1897–1940), działacz niepodległościowy, urzędnik, porucznik w stanie spoczynku. Syn Ludwika i Eleonory z domu Czarnieckiej. Od 1916 r. członek POW. W 1918 r. wstąpił do WP. W 1930 r. przeniesiony w stan spoczynku. W latach 1934–1938 starosta powiatowy w Chojnicach. Od 1938 r. starosta powiatowy w Chełmie. We wrześniu 1939 r. aresztowany przez NKWD. Zamordowany na podstawie decyzji Biura Politycznego WKP(b) z 5 marca 1940 r. J. Mierzwa, *Lipski Tadeusz Paulin* [w:] *Słownik biograficzny starostów Drugiej Rzeczypospolitej*, T. 1, red. B. Gałkowska, Łomianki 2018, s. 270–271.

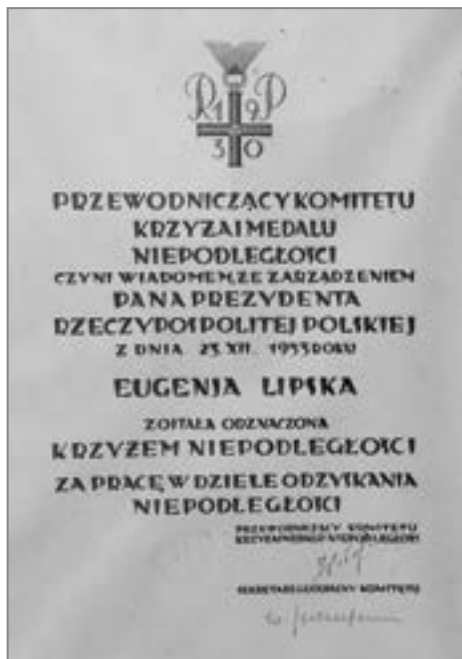
10 „Monitor Polski” 1931, nr 87, poz. 137, Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP19310870137/O/M19310137.pdf> (dostęp: 18 IX 2024 r.).

6, 7. Książka meldunkowa domu przy ul. Wspólnej 8 w Kielcach, drukarnia J. Łęskiego, 1922–1932. Źródło: MHKi/H/2545.

8. Dyplom nadania Krzyża Niepodległości Tadeuszowi Lipskiemu, Komitet Krzyża i Medalu Niepodległości, Józef Piłsudski, Wacław Jędrzejewicz, Warszawa, 1931 r. Źródło: MHKi/H/2760.

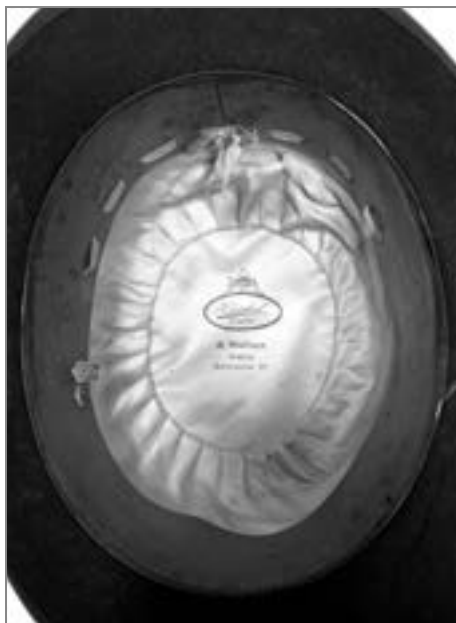
9. Dyplom nadania Krzyża Niepodległości Eugenii Lipskiej, Komitet Krzyża i Medalu Niepodległości, Józef Piłsudski, Wacław Jędrzejewicz, Warszawa, 1933 r. Źródło: MHKi/H/2759.

10. Stempel gumowy prostokątny z ozdobnym napisem „Kielce”, przed 1939 r. Źródło: MHKi/H/2546/4.

11. Kapelusz typu melonik wykonany w firmie J. Hückel Söhne, zakupiony w sklepie Romana Cieszkowskiego w Warszawie, lata 20–30. XX w. Źródło: MHKi/H/2747.

12. Kapelusz typu melonik wykonany w firmie J. Hückel Söhne, zakupiony w sklepie Róży Wallisch w Kielcach, lata 20–30. XX w. Źródło: MHKi/H/2746.

13. Kapelusz typu melonik wykonany w firmie J. Hückel Söhne, zakupiony w sklepie Róży Wallisch w Kielcach, lata 20–30. XX w. Źródło: MHKi/H/2746.

napisem „Kielce” (il. 10). Uzupełnieniem eksponatów związanych ze sfragistyką są dwa datowniki z początku XX w. Jeden wykonany w Wielkiej Brytanii, a drugi w Polsce.

O wysokim statusie rodziny mogą świadczyć przekazane do muzeum wyjątkowo rzadkie nakrycia głowy. Są to dwa meloniki męskie wykonane w słynnej kapeluszniczej firmie J. Hüchel Söhne. Pierwszy z nich zakupiono w sklepie Róży Wallisch mieszczącym się przy ul. Sienkiewicza w Kielcach. Jest to czarny kapelusz z wypukłym denkiem opatrzonego aksamitną wstążką z lekko wywiniętym do góry rondem. Krawędź ronda zabezpieczono materiałem. Wewnątrz znajduje się skórzany potnik z brązowej skóry oraz jasnobieżowa podszewka, na której nadrukowano logo producenta (wizerunek zająca i bobra trzymających rozwinięty rulon papieru ze splecionymi ze sobą literami „JHS”, nad nimi kapelusze, poniżej data 1799.) Pod logiem w owalu nazwa producenta „Hüchel”, pod nim nazwa modelu „ELASTIC”. Poniżej nazwa i adres dystrybutora: „R. Wallisch / Kielce / Sienkiewicza 27”. Na skórzanym potniku po prawej stronie powtórzono logo, nazwę producenta i model. Z kolei po lewej powtórzono nazwę i adres dystrybutora oraz zamontowano dwie wpinki z literami „J” i „P” (wskazujące najprawdopodobniej na właściciela, czyli Juliusza Potockiego) (il. 11–13). W miejscu zszywania potnika znajduje się muszka, która pokazuje prawidłowe zakładanie melonika. Drugi kapelusz jest podobnego typu. Z tą różnicą, że został zakupiony w którymś ze sklepów Romana Cieszkowskiego w Warszawie¹¹.

O przynależności do elity miasta może świadczyć również kolejny obiekt z kolekcji – pochodząca z początku XX w. rakietka tenisowa wykonana w firmie Wright & Ditson Co. w Bostonie, Massachusetts (USA)¹². Komplet z raketą tworzy trapezowa, skręcana czterema metalowymi śrubami drewniana rama pochodząca z zakładu Carla Rube.

Dużą część przekazanych obiektów stanowią butelki spożywcze oraz apteczne. Większość ma zachowane etykiety lub inne identyfikujące je cechy. Są wśród nich dwie butelki po winie ze znajdującego się przy ul. Hipotecznej 13 Składu Win, Wódek Towarów Kolonialnych i Delikatesów Teofila Brzeźnickiego (il. 14). Butelka z Fabryki Win Owocowych i Wód Mineralnych Jerzego Borchólskiego (il. 15). Jest to butelka (tzw. krachla) z przezroczystego szkła zamknięta porcelanowym korkiem z napisem „Jerzy Borchólski Kielce”. Jeśli chodzi o pojemniki po lekach, to jeden z nich pochodzi z apteki Stefana Artwińskiego. Pierwotnie znajdował się w nim olej z wątroby dorsza wyprodukowany w Aptece i Laboratorium

11 Roman Cieszkowski prowadził sklepy przy ulicach Marszałkowskiej 81b oraz Nowym Świecie 54.

12 Założona w 1871 r. przez George’a Wrighta i bostońskiego biznesmena Henry’ego Ditsona firma była dostawcą sprzętu do tenisa, golfa i baseballu. Spośród wszystkich produktów tej firmy na przełomie XIX i XX w. jej sprzęt do tenisa ziemnego zyskał największe uznanie. Dwadzieścia pięć razy w latach 1886–1916 zwycięzca rozgrywanych w USA krajowych mistrzostw dzierżył raketę Wright & Ditson. Piłka tenisowa Wright & Ditson była oficjalną piłką Mistrzostw Stanów Zjednoczonych w Tenisie corocznie przez ponad sześćdziesiąt lat, począwszy od 1887 r. Wright&Ditson, „History”, <https://wrightandditson.com/pages/history> (dostęp: 10 IX 2024 r.).

14. Butelka ze Składu Win, Wódek Towarów Kolonialnych i Delikatesów Teofila Brzeźnickiego, Kielce, lata 20-30 XX w. Źródło: MHKi/H/2748.

15. Butelka z Fabryki Win Owocowych i Wód Mineralnych Jerzego Borchólskiego, Kielce, 1919–1939. Źródło: MHKi/H/2751.

16. Butelka z apteki Stefana Artwińskiego w Kielcach, Apteka i Laboratorium Chemiczno-Farmaceutyczne Jana Gessnera i S-ki, Warszawa, Kielce, 1918–1939. Źródło: MHKi/H/2756.

17, 18. Wazony wykonane z łusek pocisków artyleryjskich, autor nieznany, pierwsza połowa XX w. Źródło: MHKi/Pom/236, MHKi/Pom/237.

19. Korkownica, autor nieznany, XX w. Źródło: MHKi/Pom/234.

Chemiczno-Farmaceutycznym Jana Gessnera i S-ki w Warszawie (il. 16). Kolejne noszą etykiety z apteki Jana Krzanowskiego (dzierżawionej wówczas przez Wacława Kurkowskiego) oraz Składu Aptecznego Zdzisława Hajnowskiego. Dwie następne buteleczki są niezwykle interesujące ze względu na to, że pochodzą nie z prywatnej kieleckiej apteki, lecz ze Składnicy Sanitarnej PCK w Kielcach.

Ciekawymi elementami wyposażenia domu są trzy puszkki. Dwie z nich przeznaczone są do przechowywania herbaty. Posiadają ciekawy nadruk sugerujący orientalne pochodzenie przechowywanych w nich produktów. Pierwsza reklamuje herbatę „CEYLON” z firmy „Stambuł”, druga herbatę marki „BRITISH TEA LONDON”. Ostatnia, w której przechowywano wyroby tytoniowe, została wykonana w Batumi w Fabryce Tureckiej Tabaki i Papierosów Lazare Buniat-Oglu¹³.

W zbiorze znajduje się jeden przykład ceramiki, mianowicie wykonany w dwudziestoleciu międzywojennym dzban na wodę z Galicyjskiej Fabryki Wyrobów Szamotowych i Fajansowych w Skawinie¹⁴. To nie jedyny wazon znajdujący się w kolekcji. Są w niej również dwa wazony wykonane z łusek pocisków artyleryjskich do armaty Schneider wz. 29, będące interesującym przykładem sztuki okopowej (il. 17, 18). Wytworzono je poprzez rozcięcie górnej części łuski i uformowanie ich w kształt ośmiu liści rozchylonych na zewnątrz. Ponadto większość ich powierzchni została ozdobnie ryta.

Niektóre eksponaty mogą świadczyć o zainteresowaniu Juliusza Potockiego lub członków jego rodziny fotografią. Chodzi o aparat fotograficzny, mieszkowy wyprodukowany w latach dwudziestych XX w. przez firmę Welta-Kamera-Werk, przeznaczony do filmów rolkowych formatu 6 x 9 cm. Zainstalowano w nim obiektyw COMPUR z fabryki Friedricha Deckela GmbH oraz migawkę z firmy C.A. Steinheil. Oprócz aparatu w kolekcji znajduje się samowyzwalacz migawki hamburskiej firmy Heinrich Klapprot Autoknipsfabrik z lat trzydziestych XX w. oraz dwa drewniane statuy, w tym jeden z lat dwudziestych XX w. firmy ICA Dresden w pokrowcu, a drugi nieznanego pochodzenia.

Ciekawym elementem wyposażenia domu jest drewniana korkownica służąca do wciskania korków na butelki (il. 19). W korpusie urządzenia znajduje się owalny otwór służący do wkładania korka. Korpus, rączka i tłok zostały wykonane z drewna. Na tłoku zakończonym metalową nakładką znajduje się amortyzator. Wewnątrz obudowy zamontowano metalową tuleję. Zewnętrzna część korkownicy pokryta jest czerwonym lakierem.

13 Buniat-Oglu otworzył rzemieślniczą produkcję tytoniu w 1882 r. Jego dom znajdujący się u zbiegu ulic Cara Parnawa i Mażniaszwili w Batumi jest jednym z najlepszych przykładów stylu secesyjnego w Gruzji. „Владелец табачной фабрики”, <https://ru.netgazeti.ge/149/> (dostęp: 10 IX 2024 r.).

14 Fabryka została założona w 1909 r., prawdopodobnie nosiła wówczas nazwę „Hydraulika”. W 1917 r. rozszerzono jej produkcję o dział fajansów użytkowych i artystycznych, zmieniając jednocześnie nazwę firmy na „Galicyjską Fabrykę Wyrobów Szamotowych i Fajansowych”. Produkcja wyrobów fajansowych w Skawinie została zakończona na przełomie 1927 i 1928 r. K. Łomnicka, *Wyroby ceramiczne ze Skawiny*, <https://sztukipiekne.pl/wyroby-ceramiczne-ze-skawiny/> (dostęp: 15 IX 2024 r.).

Interesującym przykładem przedwojennego wydawnictwa pedagogicznego jest podręcznik *Wiadomości z dziejów Polski*, tom 3, autorstwa Jana Dąbrowskiego, wydany nakładem K. S. Jakubowskiego we Lwowie w 1928 r. Na stronie 50. przybito owalny stempel z napisem „BIBLIOTEKA / GIMNAZJUM ŻEŃSKIEGO St. i Wł. Zimnowodów w Kielcach”¹⁵. Na stronie 142. odbito ponownie ten sam stempel, który później przekreślono czerwoną kredką. Obok znajduje się pieczęć Centralnej Biblioteki Nauczycielskiej Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego (il. 20, 21). Edukacyjny charakter ma również broszura *Kształcenie starszyny harcerek* przygotowana przez Wydział Kształcenia Starszyny Głównej Kwatery Harcerki i Szkołę Instruktorów Harcerstwa Żeńskiego. Podręcznik wydrukowali bracia Drapczyńscy w Warszawie w 1936 r.

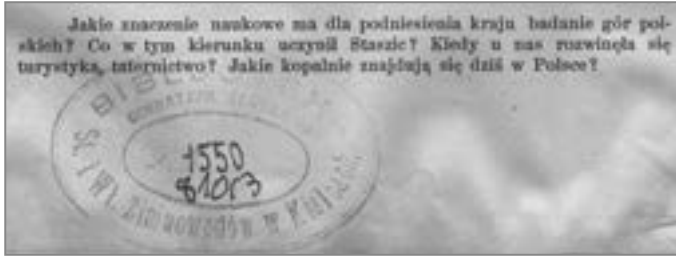
Z okresu powojennego pochodzą dwa egzemplarze „Świata Mody”. Pierwszy z nich to nr 24 z 1955 r., drugi nr 27 z 1956 r. Redaktorem obydwu numerów jest Henryk Tałandziewicz. Na okładkach znajdują się grafiki autorstwa Kazimierza Manna i Henryka Gecowa oraz reprodukcje obrazów Marii Wąsowicz-Sopoćko.

Wśród przyjętych obiektów znajduje się również wymowna pamiątka po licznej przed II wojną ludności żydowskiej zamieszkującej Kielce. Jest to wizytówka mosiężna z drzwi mieszkania należąca do J. Kaminerów.

Pozostała część pozyskanego zbioru to przede wszystkim varia: tabliczka informacyjna z napisem „miejsce szczególnie niebezpieczne. Przejścia nie ma”, zestaw kreślarski „Reform” z firmy E.O. Richter, biała mucha do koszuli męskiej, bakelitowy przyborek na biurko, obrazek Matki Boskiej z Dzieciątkiem w drewnianej złoczonej ramie, zestaw trzech kalek z wzorami do haftowania, wzornik pisma ozdobnego klasycznego szeryfowego, wzornik pisma na arkuszu papieru, opakowanie po ampułkach z glukozą, wykonane z bambusa ozdobne pudełko zamykane na kluczyk, latarenka adresowa z ul. Wspólnej (il. 22), dwie kłódki pałakowe zatrzaśkowe, dwa ściski stolarskie śrubowe typu C, zestaw trzech świdrów, plecak, huśtawka, kaczka sanitarna męska na mocz, kula żelazna, zbiór trzech dusz do żelazka, żelazko, dzwonek na biurko, drewniana laska, drewniany abakus (liczydło), dwie pary bambusowych kijów narciarskich zjazdowych, kanka na mleko, targa do prania, plecak ze stelażem wyprodukowany w firmie „POLSPORT”, walizka fibrowa, flaga z drzewcem, komplet bombek szklanych.

Przyjęte obiekty są interesujące nie tylko ze względu na wartość materialną czy historyczną. Są wycinkiem pewnego okresu z życia Juliusza Potockiego i jego rodziny, dającym nam wiedzę na temat tego, jaki był poziom życia członków kieleckiego mieszczaństwa oraz czym zajmowali się w wolnych chwilach. Niektóre z nich, jak m.in. pieczęcie z magistratu czy dokumenty związane z należąca do niego kamienicą, są potwierdzeniem naszej wiedzy na temat Juliusza Potockiego. Jednak duża część obiektów pozwala nam jedynie snuć przypuszczenia. Możliwe,

15 Szkoła dla dziewcząt żydowskich działająca od 1910 r. przy ul. Słowackiego. Prowadziła ją małżeństwo Adolfa i Stefania Wolmanowych. Po śmierci Adolfa Stefania kierowała szkołą wraz z drugim mężem, Władysławem Zimnowodą. K. Urbański, *Leksykon dziejów ludności żydowskiej Kielc 1789–1999*, Kraków 2000, s. 90–91.

20, 21. Podręcznik „Wiadomości z dziejów Polski”, tom 3, autorstwa Jana Dąbrowskiego, Lwów – Kielce, 1928 r., ze stemplami gimnazjum żeńskiego Stefanii i Władysława Zimnowodów. Źródło: MHKi/Pom/246.

że przedwojenny wiceprezydent Kielce lub ktoś z jego rodziny był zapalonym tenisistą czy fotografem. Sądząc po dużej ilości przekazanych narzędzi stolarskich, można przypuszczać, że parali się tym rzemiosłem, ale niestety dziś nie wiemy tego na pewno. Dzięki eksponatom przekazanym przez panią Elżbietę Woźniczkę możemy mieć jednak pewność, że chcieli tę cząstkę swojego świata ocalić dla potomności.

22. Latarenka adresowa, autor nieznan, Kielce, druga połowa XX w. Źródło: MHKi/Pom/240.

Bibliografia

Źródła drukowane

„Monitor Polski” 1931, nr 87, poz. 137.

„Monitor Polski” 1934, nr 6, poz. 12.

Opracowania

Harcerski słownik biograficzny Kielecczyzny, red. A. Rembalski, Kielce 2012.

Mierzwa J., *Słownik biograficzny starostów Drugiej Rzeczypospolitej*, T. 1, red. B. Gałkowska, Łomianki 2018.

Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy. T. 1, A–C / zesp. red. J. Maurin-Białostocka [et al.]; konsultant nauk. A. Ryszkiewicz, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971.

Słownik Artystów Polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy, T. 10, Sa–Się, red. U. Makowska, zesp. red. A. Bernatowicz [et al.], Warszawa 2016.

Wolańczyk P., *Prezydenci Kielc 1919–1950*, Kielce 2018.

Urbański K., *Leksykon dziejów ludności żydowskiej Kielc 1789–1999*, Kraków 2000.

Internet

„Владелец табачной фабрики”, <https://ru.netgazeti.ge/149/>

Łomnicka K., *Wyroby ceramiczne ze Skawiny*, <https://sztukipiekne.pl/wyroby-ceramiczne-ze-skawiny/>

Leksykon fotografów warszawskich 1845–1945, <https://atelierwarszawskie.blogspot.com/2011/08/troczewski-edward.html>

Wright&Ditson, „History”, <https://wrightandditson.com/pages/history>

O autorze:

Bartłomiej Tambor – absolwent Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Autor wystaw i publikacji dotyczących historii Kielc. Zawodowo związany z muzealnictwem, pracuje w Dziale Gromadzenia i Dokumentacji Muzeum Historii Kielc. e-mail: tambor@mhki.kielce.eu

Bartłomiej Tambor (Kielce History Museum)

Collection of Artifacts Related to the Family of Former Kielce Mayor Juliusz Potocki

In 2022 and 2024, the Kielce History Museum acquired an intriguing collection of memorabilia related to Juliusz Potocki. During the interwar period, Potocki served as the mayor of Kielce and was a long-time deputy mayor. The items were donated by his granddaughter, Ms. Elżbieta Woźniczka.

Among the most notable artifacts are: a commemorative tableau of graduates of the Mining School in Dąbrowa from 1896, created by Stanisław Bagieński and Edward Troczewski; a photograph taken in the studio of renowned Kielce photographer Stanisław Sanecki, likely showing Juliusz Potocki with a group of officials; a registration book from the Potocki family home at 8 Wspólna Street in Kielce; and diplomas awarding the Cross of Independence to Eugenia Potocka Lipska and Tadeusz Lipski.

These items are fascinating not only for their material or historical value but also as a snapshot of a period in the life of Juliusz Potocki and his family. They provide insights into the standard of living of Kielce's bourgeoisie and their leisure activities. Thanks to the artifacts donated by Ms. Elżbieta Woźniczka, we can be certain that the Potocki family aimed to preserve this fragment of their world for future generations.

Keywords: Potocki, Woźniczka, Lipski, Kielce, Wspólna Street